

قطب‌نما

ضمیمه نوجوان

شماره ۹۴ و ۲۶ اسفند ۱۴۰۰

نوجوان
۱۳۸۵

درباره آیین خانه‌تکانی دل در قرن جدید

دل‌تکانی

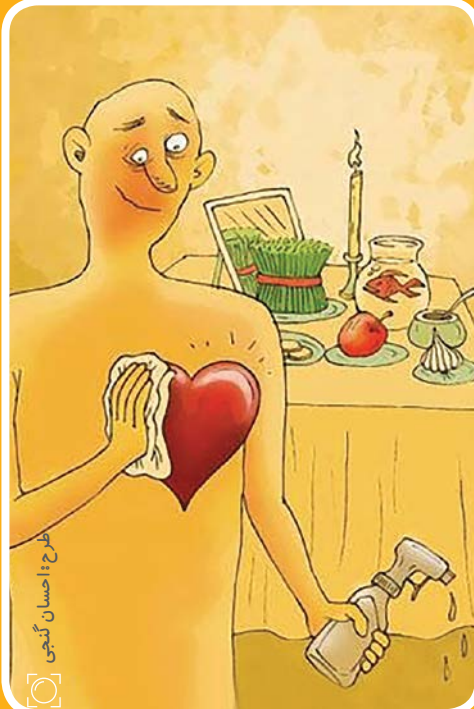
این روزها آدم‌های مترو و کوچه و خیابان، یک ویژگی مشترک دارند! به کف دست‌شان که نگاه کنی، خیلی سخت می‌توانی هیجده، هشتاد و یک را از لای شیارهای کم عمق شده پیدا کنی! دم کاسب‌ها و تولیدکننده‌های مواد شوینده و بهداشتی گرم؟ نان حلال می‌برند سفره‌هایشان! آنقدر حلال که همین الان که سرانگشت‌هایم با سطح دکمه‌های کیبورد برخورد می‌کنند، سوزشی عمیق تا عمق جان‌شان می‌رود! همه همدردیم؛ حتی ربه‌هایمان هم ضد عفونی شده ولی انگار خانه‌تکانی به دل مادران نچسبیده و می‌خواهند تا لحظه یا مقلب القلوب در و دیوار را دستمال بکشند. شما امسال روی چه چیزهایی را دستمال کشیده‌اید؟ حالا که چند روز تا مقلب القلوب گفتن مجری‌های تلویزیون مانده، بیایید ببینیم چه چیزهایی برای دستمال کشیدن وجود دارد؟

تاریخ‌نگاری

از آنجایی که سنت‌ها در زندگی ما نقش مهمی دارند و سر هر نخی را بگیری و کلافش را که بشکافی از یک پیشینه تاریخی سردر می‌آوری، سراغ آب و اجداد خانه‌تکانی را گرفته‌ایم تا سلام و عرض ارادت داشته باشیم. نقل است که از زمان ایران باستان و زردشتی‌ها، خانه‌تکانی ابزاری پنهانی و غیرمستقیم برای شکنجه افراد خانواده توسط مادرها بوده؛ البته این تعبیر من است و تاریخ می‌گوید که ایرانیان از همان قدیم به وجود روح برای انسان‌ها اعتقاد داشتند و به باور آنها در روزهای آخر سال، ارواح به خانه‌هایشان سر می‌زنند و باید منزل تروتمیز باشد تا خدایی نکرده آبرویمان پیش ارواح نرود؛ البته من چه کسی باشم که بخواهم به تاریخ خرده بگیرم؟ قدم‌شان روی چشم؛ بفرمایند.

برون‌ریزی

مامان‌ها سلطان ساختن واژه‌های منحصر به فرد هستند! مثلاً مادر من به تمام وسایلی که در اتاق من است می‌گوید خنزروپنزر! و هر سال معتقد است باید تمام آنها دور ریخته شود. نمی‌دانم مادر شما چه واژه منحصر به فردی دارد اما خوب می‌دانم که در هر خانه‌تکانی از منزل شما هم یک کوه زباله و آت‌و‌آشغال بیرون ریخته می‌شود؛ از لباس‌های بلااستفاده گرفته تا ورقه‌های امتحانی سال‌های دبستان؛ بالاخره یک چیزی برای بیرون انداختن وجود دارد. فلسفه درستی هم دارد؛ برای رسیدن به تمیزی کامل و داشتن چیزهای جدیدتر باید از وسایل بلااستفاده‌ای که فقط جایمان را تنگ کرده‌اند، دل بکنیم، رهاپشان کنیم... امسال دل‌تکانی می‌کنی؟ کجا‌های دلت را بیرون می‌ریزی؟ کینه‌ای لای درز در و دیوار قلبت نمانده باشد یک وقت! نامهربانی‌ها تار عنکبوت نبندد کنج دلت!

زیر ذره بین علم

رفتار ما انسان‌ها وابسته به چرخه فصول است. این را من نمی‌گویم، علم می‌گوید. دانشمندان که دیدند ما آدم‌ها چقدر مبحث خانه‌تکانی برایمان مهم است، دست به تحقیق زدند و علت بیولوژیکی‌اش را شرح دادند. آنها به این نتیجه رسیدند که نظافت بهار بیش از هر چیز با بیولوژی انسان ارتباط دارد. در روزهای سرد زمستان فعالیت و انگیزه کمتری داریم و دلیل خوبی هم برای بروز این حالت وجود دارد. به دلیل کمبود نور خورشید طی روزهای خسته‌کننده زمستانی، مغز ما مقادیر بیشتری ملاتونین تولید می‌کند. ملاتونین ماده شیمیایی است که باعث بروز بیخوابی می‌شود؛ از آن خواب‌هایی که به نزدیک شدن بهار ربطش می‌دهیم. هرچه زمان بیشتری را در خارج از محیط خانه سپری کنیم، هورمون خواب آلودگی یا ملاتونین کمتری تولید می‌کنیم. بعضی‌ها بر این باورند که خانه‌تکانی به معنای بیدار شدن روح و روان از خواب ناشی از ملاتونین است.

عطیه ضربابی

درون‌ریزی

خانه خالی به چه درد می‌خورد؟ نمی‌شود که یک کوه وسیله بیرون بریزی و یک کاه به جایش نگذاری! نمی‌شود که جای تنبان و چارقد و گیوه توی کمد خالی بماند. منزل باید جایی باشد که عشق در در و دیوارش برقصد نه اینکه انعکاس صدایت از شدت بی‌چیزی توی ذوق‌ت بزند! یاد این مصرع معروف می‌افتم که می‌گوید: دیو چو بیرون رود فرشته درآید! آن همه خنزروپنزر را که بیرون ریختی، کینه و حسادت را که بار دلت‌نگی از دلت پرت کردی بیرون، جایش بذریه‌رانی بکار و نگاهت را به اطرافیان دوست‌تانه‌تر کن و برای زندگی بخند! فقط کافی‌ست لب‌هایت کمی کش بیاید؛ همین!

یا مقلب القلوب

اگر شما هم از آن دسته آدم‌هایی هستید که تعطیلی‌ها را حساب می‌کنید، سلام! بیایید با هم به حال خودمان بخندیم. اگر اهل دقت بوده و تقویم را جوریده باشید، متوجه می‌شوید که دقیقاً فردای صفاست سی‌زده به در، ماه رمضان می‌آید تا رسالتش را انجام دهد! ما هم از آن جهت که اهل معنی هستیم و می‌دانیم خدا می‌خواهد با این کارها به ما پیامی بدهد، ذهن‌مان می‌رود سمت همین کلاف که سر نخ‌اش را گرفتیم و از خانه‌تکانی به دل‌تکانی رسیدیم و ترنخ‌مان به ماه رمضان گره خورد... ماهی که چه بخواهی و نخواهی، ربنای سفره افطار و دل‌های پاک روزه‌دار، تیر دلت را قلقلک می‌دهند که یک درجه از دیروزت بهتر باشی! می‌گویی نه؟ صبر کن و فردای سی‌زده به در را ببین!

سرایت رسوم

فکر نکنید فقط ما بدبختیم! نه، در باقی کشورها هم خانه‌تکانی با دزبالا و پایین دیده می‌شود. مثلاً همین آذربایجانی‌ها که تقریباً بالای سر خود ما قرار دارند فقط به تمیز کردن خانه‌های خود قانع نشده و حتی در و دیوار و نرده‌های شهر خود را رنگ می‌کنند! این‌ها دیگر خیلی جدی‌اش گرفته‌اند. کشور بعدی‌ای که خود را به کام مرگ کشانده، تاجیکستان است و افراد این دیار هم هر سال، یکی دو هفته مانده به عید سال نو، خانه را می‌تکانند و رسوم مخصوص خودشان را از سیر تا پیازا اجرا می‌کنند اما اشتباه نکنید، این آخرین کشوری نیست که به این بلا مبتلا شده. طبق تحقیقاتم، یکی دیگر از کشورهای که به خانه‌تکانی مقید است، قزاقستان است. مردم این سرزمین در شب سال تحویل دو عدد شمع در بالای خانه روشن و منزل‌شان را تمیز می‌کنند تا افراد آن خانه دچار بیماری و بدبختی نشوند؛ در حالی که نمی‌دانند همین فعل برای ما نوجوان‌های خسته ایرانی، عین بیماری و بدبختی است.